

UOT: 338.43

AQRAR SFERADA İSTEHSAL POTENSİALINDAN İSTİFADƏ SƏVIYYƏSİNİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Vahid Tofiq oğlu Əmrahov, i.ü.f.d., dosent,

Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti

Tel.: (050) 348-55-85; e-mail: amrahovvt@mail.ru

Xülasə

Məqalədə aqrar sferanın mövcud istehsal resurslarından istifadənin səmərəliliyi çoxşaxəli korrelyasiya və regressiya təhlili əsasında araşdırılır. Müəllif tərəfindən qurulmuş müvafiq modeldən istifadə edilməklə kənd təsərrüfatında ümumi məhsul istehsalında torpaq, texniki və əmək amillərinin rolu dəyərləndirilir. Hesablamalar əsasında kənd təsərrüfatının istehsal potensialından istifadənin səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi bu sahədə mövcud problemlərin müəyyən edilməsinə və onların həlli üçün kompleks tədbirlər sisteminin hazırlanmasına yönəlik tövsiyələrin irəli sürülməsinə zəmin yaradır.

Açar sözlər: potensial, resurs, əmək, səmərə, korrelyasiya, regressiya, qiymətləndirmə.

Giriş

Ölkənin iqtisadi siyasətinin prioritetlərindən olan aqrar sfera məhsullarına tələbatın etibarlı şəkildə təmin olunması kənd təsərrüfatı istehsalının dayanıqlı inkişafından bilavasitə asılıdır. Buna isə bilavasitə aqrar sferanın mövcud istehsal potensialından səmərəli istifadə etməklə nail olmaq mümkündür. Müasir şəraitdə kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalı ilə məşğul olan və cəmiyyət üçün zəruri olan xidmətlər göstərən təsərrüfat subyektlərinin başlıca hədəfi məhz mövcud resurs potensialından daha səmərəli istifadə etməklə daha çox mənfəət əldə etməkdir. Araşdırmalar göstərir ki, qeyd edilənlərin reallaşdırılması ilk növbədə aqrar sferanın istehsal resursları ilə təmin olunma və onlardan istifadə səviyyəsinin müəyyənləşdirilməsini tələb edir. Bu, kənd təsərrüfatının hər bir sahəsi üçün aktualdır. Belə ki, bitkiçilik məhsulları istehsalı birbaşa torpaqla bağlıdır, ona görə bu istehsal resursu ilə təmin olunma və ondan istifadə səviyyəsinin müəyyənləşdirilməsi bitkiçiliyin inkişafında əsas şərtidir. Torpaq resursu ilə təmin olunma, eləcə də torpaqdan istifadə səviyyəsinin müəyyən edilməsi yalnız onun həcmi ilə deyil, keyfiyyətinin səviyyəsi ilə də bağlıdır və keyfiyyət amilinin nəzərə alınması bütün hallarda öndə durur [1].

Heyvandarlığın inkişafı torpaq resurslarından istifadə baxımından əsasən biçənəklərin və otlaq sahələrinin, o cümlədən yay (yaylaq) və qış (qışlaq) mövsümü üçün otlaqların həcminin

müəyyənləşdirilməsini tələb edir. Deməli, istər bitkiçilik, istərsə də heyvandarlıq sahələrində istehsal istiqamətini seçərkən və istehsalın genişləndirilməsi imkanlarını təhlil edərkən torpaq resurslarının həcmi və keyfiyyətinin müəyyənləşdirilməsi əsas şərtlərdəndir.

Kənd təsərrüfatında istehsalın inkişaf etdirilməsinin digər mühüm şərti əmək resurslarından istifadə səviyyəsinin müəyyənləşdirilməsidir. Əmək resursları ilə təmin olunma istehsal sahəsinin xüsusiyyətindən asılı olaraq həm istehsal prosesində istifadə üçün zəruri işçi qüvvəsi, həm də mütəxəssis baxımından formalaşır. Təbii ki, yüksək əmək tutumlu sahələrdə (pambıqçılıq, üzümçülük, tütüncülük və s.) işçi qüvvəsinə tələbat yüksək, az əmək tutumuna malik sahələrdə isə (bitkiçilikdə taxılçılıq, heyvandarlıqda qoyunçuluq, quşçuluq və s.) əksinə, tələbat aşağıdır. Kənd təsərrüfatında istehsalın mövsümliliyi də əmək resurslarına tələbatın formalaşdırılmasını şərtləndirən əsas amillərdən hesab olunur. Bütün bunlar əmək resurslarından istifadənin səmərəliliyi baxımından son dərəcə əhəmiyyətlidir.

Kənd təsərrüfatında istehsal resurslarının tərkibində texniki vasitələrlə təmin olunma ən vacib məsələlərdən hesab edilir. Bu, həm texniki resursların aqrar sferada spesifik xüsusiyyətlərə malik olması, həm də istehsala xidmətlə yanaşı müəyyən logistik xidmətlər görülməsi ilə bağlıdır.

Göstərilənlərdən aydın olur ki, yeni istehsal münasibətləri şəraitində istehsal ehtiyatlarının mövcudluğu, tərkibi və keyfiyyəti onlardan istifadə səviyyəsini şərtləndirir. Eyni zamanda kənd təsərrüfatının adıçəkilən istehsal resursunun hər bir növü bir-biri ilə sıx əlaqəli olub öz fəaliyyətlərinin inkişaf tempini və miqyasını müəyyənləşdirir. Bu isə öz növbəsində istehsal mənbələrindən istifadənin səmərəliliyini və rasionallığını daim artırmağı aqrar təsərrüfatların əsas hədəfinə çevirir [2].

İstehsal potensialının və ondan istifadə səviyyəsinin qiymətləndirilməsi metodologiyası ilə bağlı araşdırmalara A.İ. Məmmədov, Belokopitov A.V., Lukaşeva O.L., İlin S.Y., Norin İ.A., Kaplan R., Norton D. və başqalarının əsərlərində rast gəlmək mümkündür.

Bununla belə, hazırda kənd təsərrüfatı istehsalının dayanıqlığının təmin olunması və bütövlükdə aqrar sferanın inkişafı üçün səmərəli mexanizmlərin hazırlanması tələb olunur. Belə şəraitdə kənd təsərrüfatı müəssisələrinin istehsal potensialının və ondan istifadə səviyyəsinin sistemli şəkildə öyrənilməsinə, istehsal potensialının qiymətləndirilməsi əsasında aqrar istehsalın artımı mənbələrinin müəyyənləşdirilməsinə ehtiyac var.

Tədqiqatın məlumatları və metodları

Tədqiqat kənd təsərrüfatına dair rəsmi statistik məlumatlar əsasında aparılmışdır. Kənd təsərrüfatı üzrə zəruri statistik məlumatların müqayisəli təhlil, iqtisadi-statistik və çoxölçülü korrelyasiya və reqressiya təhlili metodları bu sferada istehsal potensialının mövcudluğu və effektivliyi barədə əsaslandırılmış nəticələr əldə etməyə imkan verir. Xüsusilə çoxölçülü korrelyasiya və reqressiya metodu istehsal potensialından istifadənin səmərəliliyini eyni vaxtda fərqli istiqamətlərdən xarakterizə etməyə şərait yaradır. Bununla əlaqədar olaraq araşdırmada həmin metodlardan istifadə edilmiş, problemin iqtisadi-riyazi modeli qurulmaqla respublikanın aqrar sferasında istehsal potensialından istifadə səviyyəsi qiymətləndirilmişdir. Araşdırmada kənd təsərrüfatının istehsal potensialını çoxölçülü korrelyasiya və reqressiya təhlilindən istifadə edərək müqayisəli şəkildə qiymətləndirərkən istehsal potensialından istifadə səviyyəsinin kənd təsərrüfatının ümumi məhsuluna təsiri əsas predmet olaraq müəyyənləşdirilmişdir.

Problemin təhlili

Aqrar sferada istehsal potensialının müəyyən edilməsi və resurs imkanlarının iqtisadi inkişafdakı rolunun qiymətləndirilməsi probleminin araşdırılması müasir şəraitdə ən əhəmiyyətli məsələlərdən hesab edilir. Xüsusilə kənd ərazilərinin sosial-iqtisadi cəhətdən inkişaf etdirilməsi, rəqabət qabiliyyətli məhsul istehsalının təmin edilməsi, müxtəlif istehsal sahələri ilə məşğul olan müəssisələrin texniki baxımdan yenilənməsi və modernləşdirilməsi tədbirlərinin həyata keçirilməsi istehsal resurslarının səmərəli şəkildə istifadəsinə olan zərurətlə şərtlənir.

Bundan başqa, resurs potensialının qiymətləndirilməsi müəyyən məqsədin reallaşdırılması ilə bağlı da əhəmiyyətə malikdir, çünki hər hansı bir sahənin resursları sosial-iqtisadi inkişafın məqsədlərinin həyata keçirilməsinin obyektiv əsasıdır və onlar iqtisadi proseslərin inkişaf meyllərindən asılı olaraq məqsədyönlü dəyişikliklərə məruz qalırlar [3]. Ona görə də məqsədlər və onlara nail olmaq üçün istifadə edilən resurslar ayrılmaz vahid sistem kimi tam bir tədqiqat obyektini yaradırlar. Əslində resurs potensialının müəyyən edilməsinin və qiymətləndirilməsinin başlıca məqsədi sahə, müəssisə, hər hansı sfera və ya ölkə iqtisadiyyatının inkişafını nəzərdə tutan iqtisadi siyasətin reallaşdırılmasına istiqamətlənən həmin potensialın səmərəli idarə edilməsidir.

Qeyd edilənləri nəzərə alsaq, istehsal resurslarından səmərəli istifadə hesabına iqtisadiyyatın stabil inkişafını təmin etmək mümkündür. Araşdırmaya əsaslanaraq, aqrar iqtisadiyyatın istehsal potensialının mövcud resurs imkanlarına söykəndiyini deyə bilərik. Bu baxımdan aqrar sferanın iqtisadi problemlərinin həllində ən vacib istiqamətlərdən biri kimi onun istehsal potensialının və ondan istifadə səviyyəsinin yaxşılaşdırılması tədbirlərini qəbul etmək olar.

Kənd təsərrüfatının istehsal potensialının və ondan istifadənin səmərəliliyinin qiymətləndirilməsində aşağıdakıların nəzərə alınması vacibdir:

- *istehsal potensialı müəyyən məqsədlərə çatmaq üçün istifadə edilə bilən ehtiyatların məcmusundan ibarətdir;*
- *istehsal potensialı konkret istehsal sahəsinə aid olan mövcud imkanları və qabiliyyətləri müəyyənləşdirir;*
- *istehsal potensialı müəyyən müddət ərzində yüksək keyfiyyətli məhsulun müəyyən bir həcmi yaratmaq üçün əsas vəsaitlərin maksimum qabiliyyətini ifadə edir və s.*

Beləliklə, istehsal potensialı kifayət qədər elementi özündə cəmləşdirir və istehsalın nəticəsi bilavasitə bu potensialın mövcudluğu və istifadəsinin səmərəliliyi ilə bağlı olur. Ona görə belə mürəkkəb problemin tədqiq edilməsi onun bütün komponentlərinin öyrənilməsinə tələb edir. Bu məqsədlə, yəni istehsal potensialından – torpaq, əmək və texniki (əsas istehsal vasitələri) resurslardan istifadə səviyyəsinin kompleks şəkildə qiymətləndirilməsi üçün çoxölçülü korrelyasiya və reqressiya təhlili metodu tətbiq edilmişdir. Artıq qeyd edildiyi kimi, çoxölçülü korrelyasiya və reqressiya metodu istehsal potensialından istifadənin səmərəliliyini eyni vaxtda fərqli istiqamətlərdən xarakterizə etməyə imkan verir.

Aqrar sferada istehsal potensialının və onun reallaşdırılması imkanlarının müəyyənləşdirilməsi obyektiv iqtisadi şəraiti nəzərə almaqla konkret sahənin istehsal ehtiyatları ilə təmin edilməsi səviyyəsinin yaxşılaşdırılması tədbirlərini hazırlamağı mümkün edir. Bu baxımdan istehsalın

nəticəsinə təsir edən ən vacib amillərin konkretləşdirilməsi və həmin amillərin son nəticəyə təsir dərəcələrinin kəmiyyətə müəyyənləşdirilməsi başlıca hədəfdir.

Qeyd edilənlər onu göstərir ki, çoxölçülü korrelyasiya və reqressiya analizinin istifadəsi konkret bir sferanın istehsal potensialının mövcudluğu və ondan istifadənin effektivliyi barədə əsaslandırılmış nəticələr əldə etməyə imkan verir [5]. Çoxölçülü korrelyasiya və reqressiya analizindən istifadə edərək kənd təsərrüfatının istehsal potensialını qiymətləndirmək məqsədilə iqtisadi-riyazi modelin qurulmasında ümumi məhsulu nəticə göstəricisi olaraq qəbul edirik. Effektivliyi müəyyən edəcək istehsal potensialının komponentlərini və mövcud ehtiyatların (əmək, torpaq, əsas vəsaitlər) həcmi xarakterizə edən göstəriciləri modeldə amillər kimi müəyyənləşdiririk. Belə şərtlər daxilində iqtisadi-riyazi modeli tərtib etmək üçün aşağıdakı işarələri qəbul edək:

y – ümumi məhsul, mln. man.;

x_1 – əkin yeri, min ha;

x_2 – işçilərin sayı, min nəfər;

x_3 – əsas vəsaitlər, mln. man.

İqtisadi tədqiqatlarda öyrənilən göstəricinin bir qayda olaraq iki və daha çox göstəricidən asılı olaraq dəyişdiyini nəzərə alsaq, statistik məlumatlardan istifadə etməklə $y = f(x_1, x_2, \dots, x_n)$ asılılığının qurulması üçün bu asılılığın forması müəyyənləşdirilməlidir [4]. Təcrübədə daha çox istifadə edilən asılılıq xətti asılılıqdır:

$$y = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + \dots + a_nx_n \quad (1)$$

Kənd təsərrüfatının istehsal potensialını qiymətləndirmək üçün hesablamalarda Excelin çoxölçülü korrelyasiya və reqressiya təhlili məqsədilə mövcud olan vasitələrindən istifadə edirik. Statistik məlumatlardan istifadə etməklə [cədvəl 1] kənd təsərrüfatının istehsal potensialının çoxşaxəli korrelyasiya və reqressiya təhlili nəticəsində aşağıdakı reqressiya tənliyi alınır:

$$y = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + a_3x_3 \quad (2)$$

$$y = -6929,43 - 1,42231x_1 + 5,3779326x_2 + 0,94241x_3 \quad (3)$$

Bu reqressiya tənliyi seçilmiş hər bir amilin kənd təsərrüfatının istehsal potensialından istifadə səviyyəsinə necə təsir etdiyini müəyyənləşdirməyə imkan verir.

Cədvəl 1: Respublika üzrə kənd təsərrüfatının istehsal resursları ilə təmin olunma səviyyəsi [11]

İllər	Resurslar			Ümumi məhsul, mln. man (y)
	Əkin yeri, min ha (x1)	Əmək resursları, min nəfər (x2)	Əsas vəsaitlər, mln. man (x3)	
2001	1775,9	1521,7	2694,3	1242,2
2002	1783,2	1530,4	2727,1	1342,9
2003	1785,6	1546,1	2764,7	1450,5
2004	1790,8	1551,6	2821,5	1572,7

2005	1 797,6	1 573,6	3 004,6	1 844,8
2006	1795,5	1583,2	3467,3	2115,5
2007	1808,4	1597,6	4150,2	2918,6
2008	1818,4	1611,3	4521,9	3505,9
2009	1832,5	1628,6	4868,1	3805,5
2010	1 842,7	1 655,0	5 099,8	3 877,7
2011	1 843,8	1 657,4	5 271,4	4 525,2
2012	1 855,0	1 673,8	5 611,9	4 844,6
2013	1 884,3	1 677,4	5 852,3	5 244,6
2014	1885,6	1691,7	6 106,40	5 225,8
2015	1897,5	1698,4	6 355,20	5 635,3
2016	1959,1	1729,6	6 891,20	5 632,4
2017	2054,7	1752,9	7 141,20	6 580,0
2018	2057,9	1770,8	7 958,40	7 010,0

Exceldə çoxölçülü korrelyasiya və regressiya təhlili üçün aparılan hesablamada təsbit əmsalı $R^2= 0,99$ olur. Bu isə nəticə olaraq müəyyən edilmiş əlamətin – ümumi məhsulun seçilmiş amillərlə - torpaq, əmək və əsas vəsaitlərlə sıx əlaqəsini göstərməklə korrelyasiya əmsalının müstəqil dəyişənin (x) və asılı dəyişənin (y) asılılıq dərəcəsini ifadə edir.

Cədvəl 2: Kənd təsərrüfatında ümumi məhsul istehsalının göstəriciləri

İllər	Ümumi məhsul, faktiki, mln. man	Ümumi məhsul (model üzrə), mln. man. - y_p
2001	1242,2	1267,4
2002	1342,9	1334,8
2003	1450,5	1151,2
2004	1572,7	1526,9
2005	1 844,8	1808,2
2006	2115,5	2298,7
2007	2918,6	3001,5
2008	3505,9	3411,3
2009	3805,5	3810,4
2010	3 877,7	4156,3
2011	4 525,2	4329,3
2012	4 844,6	4722,5
2013	5 244,6	4926,7
2014	5 225,8	5241,2
2015	5 635,3	5494,9
2016	5 632,4	6080,2
2017	6 580,0	6305,0
2018	7 010,0	7167,0

Hesablamalar göstərir ki, tədqiq olunan illərdə kənd təsərrüfatında istehsal olunan məhsulun faktiki və model üzrə alınan dəyəri göstəriciləri arasında ümumən uyğunluq (2014 və 2016-cı illər istisna olmaqla) vardır. Eyni zamanda qeyd edilən göstəricilər arasında fərq illər üzrə müxtəlif istiqamətlərdə dəyişmişdir. İstehsal potensialından istifadə əmsalı yalnız 2002-2005, 2008, 2011-2013, 2015 və 2017-ci illərdə əmsal vahidindən yüksək olmuş, digər illərdə istehsal potensialından istifadə səviyyəsi nisbətən aşağı səviyyədə olması ilə özünü göstərmişdir [Cədvəl 2]. Qeyd edilənlərin əyani təsvirini qrafik 1-də görmək mümkündür. Beləliklə, təhlillər əsasında modelin araşdırılan asılılıqları adekvat əks etdirdiyini deyə bilərik.

Müvafiq qrafik göstəricilərdən aydın olur ki, kənd təsərrüfatında mövcud istehsal potensialında istifadə səviyyəsi ayrı-ayrı amillərdən istifadə baxımından davamlı xarakter daşımır. Beləliklə, aqrar sahədə istehsal resurslarından istifadənin səmərəliliyinin təmin edilməsini resursyönlü iqtisadiyyat üçün ənənəvi olan proporsiyalara malik istehsal strukturunun yenidənqurulması problemi ilə uzlaşdırmaq lazımdır. Belə siyasət ölkədə əmtəə istehsalı zamanı yaradılan əlavə dəyərin artırılması üçün istehsal resurslarının daha səmərəli istifadə edilməsinin yüksəldilməsində büruzə verir [8].

Diaqram 1. Kənd təsərrüfatında ümumi məhsul istehsalının faktiki və reqressiya modeli üzrə səviyyəsinin qrafik təsviri

Araşdırmalardan məlum olur ki, istehsal resurslarından istifadənin səmərəliliyi siyasəti bu prosesin idarə edilməsi ilə sıx bağlıdır. İstehsal resurslarından istifadənin idarə edilməsinin vəzifələri müxtəlif iqtisadi proseslərin idarə edilməsinin alət və institutlarının təkmilləşdirilməsi, inkişaf etdirilməsi, eləcə də istehsal sferasına stimullaşdırıcı təsir vasitələri ilə əhəmiyyətli dərəcədə bağlıdırlar. İstehsal resurslarından istifadədə səmərəliliyin təmin edilməsi tədbirləri yalnız ölkənin tələbatının yerli istehsal hesabına ödənilməsinə istiqamətlənmişdir, eyni zamanda ümumi iqtisadi strategiyanın tərkib hissəsinə çevrilir [9]. Aqrar siyasətin tərkib hissəsi kimi resurslardan istifadənin səmərəli şəkildə idarə edilməsinə zərurət milli iqtisadiyyatın strukturunun şaxələndirilməsi baxımından və ölkənin ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsinin vacibliyindən irəli gəlir.

Nəticə

Araşdırma göstərir ki, kənd təsərrüfatının istehsal potensialı torpaq sahəsindən, işçilərin sayından və əsas vəsaitlərdən əhəmiyyətli dərəcədə asılıdır. Seçilmiş amillərlə nəticə göstəricisi arasında sıx əlaqə mövcuddur. Bu baxımdan istehsal potensialından istifadənin səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi və bu əsasda problemləri vaxtında aşkara çıxarmaq, onların həlli yollarını əsaslandırılmış şəkildə müəyyənləşdirmək mümkündür. Aqrar sferada istehsal resurslarından istifadənin səmərəliliyinin təmin edilməsi üzrə tədbirlərin işlənilib hazırlanması və reallaşdırılması aşağıdakı istiqamətləri özündə birləşdirir: əhalinin məşğulluğunun artımı və əhalinin həyat səviyyəsinin yüksəldilməsi; elmi-texniki tərəqqinin inkişaf etdirilməsi; əmtəələrə tələbin yerli istehsal hesabına təmin edilməsinin stimullaşdırılması, aqrar iqtisadiyyatın istehsal potensialının genişləndirilməsi, qlobal bazarlara çıxışın təmin edilməsi üçün potensialın formalaşdırılması; ölkənin iqtisadi və ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsi və s.

Ədəbiyyat siyahısı

1. Məmmədov A.İ. Kənd təsərrüfatının iqtisadiyyatı. Bakı, "Elm" nəşriyyatı, 1992.
2. Белокопытов А.В., Лукашева О.Л. Оценка и эффективность использования производственного потенциала предприятия: учебное пособие. Смоленск: изд. ФГБОУ ВПО «Смоленская ГСХА», 2015. 146 с.
3. Гончарова С.Н. Оценка ресурсного потенциала предприятий и интенсивность производства АПК: Монография / С.Н. Гончарова. – Азов: ООО «АзоаПечать», 2005. – 108 с.
4. Ильин С.Ю. Ресурсный потенциал аграрного сектора экономики: монография. Ижевск: Ин-т компьютерных исследований, 2011. 158 с.
5. Минаков И.А. Экономика сельского хозяйства / И.А. Минаков. – Изд. 3-е, перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2014. – 352 с.
6. Молодых В.А., Рубежной А.А., Сосин А.И. Эконометрика. Учебное пособие. – Ставрополь: Изд-во СКФУ, 2015. – 179 с.
7. Смагин Б.И. Эффективность использования ресурсного потенциала в аграрном производстве: научное издание: монография / Б.И. Смагин, В.В. Анкидинов. – Мичуринск: Изд. полигр. центр ФГОУ ВПО МичГАУ. – 2006. – 150 с.
8. Норин И.А. Методические и практические подходы к оценке эффективности использования ресурсного потенциала предприятия и обоснованию механизма по обеспечению устойчивости его экономического развития: учеб. Пособие. Екатеринбург: Урал.аграр. изд-во, 2013. 96 с.
9. Каплан Р., Нортон Д. Организация, ориентированная на стратегию. Пер. с англ. М. Павловой. М.: Олимп-Бизнес, 2004. 392 с.
10. Франциско О.Ю., Тернавченко К.О., Гапоненко А.В., Малашенко Н.Л. Оценка эффективности использования производственного потенциала аграрного сектора региона // Фундаментальные исследования. – 2019. – № 2. – С. 32-37.
11. www.stat.gov.az

PhD., docent Vahid Tofig oğlu Amrahov
Azerbaijan State Agricultural University

Assessment of the level of use of production potential in the agricultural sector

Summary

The article examines the efficiency of using existing production resources of the agricultural sector based on multivariate correlation and regression analysis. The role of land, technical and labor factors in the production of gross agricultural output is estimated using the appropriate model developed by the author. Assessment of the efficiency of using the potential of agricultural production on the basis of calculations creates prerequisites for identifying existing problems in this area and developing recommendations for developing an integrated system of measures to solve them.

Keywords: *potential, resource, factor, efficiency, correlation, regression, evaluation.*

Д.ф.э.н., доцент Амрахов Вахид Тофиг оглы
Азербайджанский государственный аграрный университет

Оценка уровня использования производственного потенциала в аграрном секторе

Резюме

В статье исследуется эффективность использования существующих производственных ресурсов аграрного сектора на основе многомерного корреляционного и регрессионного анализа. Роль земельных, технических и трудовых факторов в производстве валовой продукции сельского хозяйства оценивается с использованием соответствующей модели, разработанной автором. Оценка эффективности использования потенциала сельскохозяйственного производства на основе расчетов создает предпосылки для выявления существующих проблем в этой области и выработки рекомендаций по разработке комплексной системы мер по их решению.

Ключевые слова: *потенциал, ресурс, фактор, эффективность, корреляция, регрессия, оценка.*